

NOTÍCIES DE GENOVESOS AL REGNE DE MÚRCIA AL TOMBANT DEL SEGLE XIII*

Roser SALICRÚ I LLUCH
Institució Milà i Fontanals (CSIC, Barcelona)

La presència genovesa o, si es prefereix, la presència de genovesos al regne de Múrcia al tombant del segle XIII, a l'entorn dels anys que emmarquen la intervenció de Jaume II en aquelles terres, ha d'integrar-se tant en les coordenades i en la conjuntura de l'enfrontament entre la Corona d'Aragó i la de Castella com en les coordenades del propi regne de Múrcia, però no pot analitzar-se deixant de banda les coordenades mediterrànies, sia pensant en l'expansió comercial genovesa, sia pensant en la lluita per al domini de la Mediterrània i, per extensió, en l'enfrontament emergent que, des d'aleshores i al llarg de tota la Baixa Edat Mitjana, encararia catalans i genovesos.

Les notícies que hem recollit i que intentarem analitzar són notícies procedents, quasi exclusivament, dels registres de Cancelleria de l'Arxiu de la Corona d'Aragó¹. Són, per tant, notícies que fan referència al domini catalano-aragonès d'aquelles terres que, des que havien estat preses als musulmans, havien format part de la corona de Castella; en conseqüència, en el moment cronològic en què sorgeixen, són notícies que poden i han ser llegides i interpretades des de l'òptica de les relacions entre la Corona d'Aragó i Gènova, des de l'òptica de llurs respectives aspiracions i expansions mediterrànies. Però també poden servir, a nivell retrospectiu, per avaluar la presència genovesa al regne de Múrcia en la fase anterior, en l'etapa de ple domini castellà del

---

* Abreviatures utilitzades: ACA = Arxiu de la Corona d'Aragó; C. = Cancelleria; CR = Cartes Reials; f., ff. = foli, folis; r = recto; reg. = registre; v = verso.

L'elaboració d'aquesta comunicació ha gaudit del suport de la CIRIT i de la Direcció General de Coordinació i Seguiment Sectorial de la Generalitat de Catalunya, per mitjà d'un «Ajut Ferran Soldevila a treballs d'investigació sobre la història i la historiografia catalanes (convocatòria 1995)».

regne, en la mesura que, lògicament, moltes vegades, el que fan és posar de manifest la continuïtat de la presència, de l'establiment, de la residència o de les possessions i, a voltes, de les activitats i del comerç, de ciutadans i mercaders lligurs o de procedència lligur en terres murcianes i, fins aleshores, castellanen.

Pel que fa a l'àmbit cronològic, coincidint amb la intervenció jaumina, aquestes notícies se centren, fonamentalment, entre 1296 i la primera dècada del segle XIV, tot i algunes «incursions» en les dues dècades posteriors, però són sempre anteriors a l'inici de la conquesta de Sardenya.

Com és ben sabut, la presència genovesa a la Península Ibèrica, a la darrera dècada del segle XIII, estava ben consolidada.

Si pensem en el sultanat nassarita de Granada, només cal recordar, per exemple, l'acord comercial amb la República que data de 1278-1279 i que, justament, fou ratificat a la segona meitat de la dècada dels noranta², coincidint amb la intervenció de Jaume II al regne de Múrcia.

Si pensem en Castella, només cal recordar, tal com consta al que és conegut com a *Libro de los privilegios de la nación genovesa*, en el privilegi que, des de 1251, ja havia donat als genovesos barri per comerciar a Sevilla, que havia regulat les seves obligacions i els havia concedit diversos drets i mercès; en la confirmació, l'octubre de 1281, d'algunes franqueses que ja els havien estat concedides per Ferran III; o, finalment, anant una mica més enllà, en la confirmació, a la darrerria de 1316, del privilegi d'exempció del pagament de l'alcabala de les bèsties³. I pel que fa, estrictament, al regne de Múrcia, sabem que alguns genovesos ja foren repobladors de la capital; entre més d'una vintena d'italians, alguns d'ells de procedència indeterminada, al repartiment de Múrcia hi apareixen, com a mínim, tres lligurs⁴. Durant l'expedició de Jaume I a

---

1 He d'agrair, molt sincerament, a la Dra. M.T. Ferrer i Mallol l'amabilitat amb què ha contribuït a posar-me-les a l'abast.

2 Vegeu, essencialment, B. GARÍ, «Génova y Granada en el siglo XIII: Los acuerdos de 1279 y 1298», *Saggi e Documenti VI* (1985), pp. 173-206; idem, «El reino de Granada y la política comercial genovesa en la Península Ibérica en la segunda mitad del siglo XIII», dins *Relaciones exteriores del Reino de Granada. IV Coloquio de Historia Medieval Andaluza*, Almería, 1988, pp. 287-296; i també, de la mateixa autora, «Genova e la Castiglia nel Trecento», dins *La Storia dei Genovesi. Atti del Convegno di Studi sui Ceti Dirigenti nelle Istituzioni della Repubblica di Genova*. 1986. VII volume, [Gènova], [1987], pp. 369-389, i «Why Almería? An Islamic port in the compass of Genoa», *Journal of Medieval History* 18 (1992), pp. 211-231.

3 Cf. I. GONZÁLEZ GALLEGU, «El Libro de los Privilegios de la Nación Genovesa», *Historia. Instituciones. Documentos* 1 (1974), pp. 275-358, documents II, III i IV; sobre la presència genovesa a Castella a partir del segle XIII vegeu també, per exemple, M. GONZÁLEZ JIMÉNEZ, «Genoveses en Sevilla (siglos XIII-XV)», dins *Presencia italiana en Andalucía. Siglos XIV-XVII. Actas del I Coloquio Hispano-Italiano*, Sevilla, 1985, pp. 115-130, o M.Á. LADERO QUESADA, «Los genoveses en Sevilla y su región (siglos XIII-XVI). Elementos de permanencia y arraigo», dins *Los mudéjares de Castilla y otros estudios de Historia Medieval Andaluza*, Granada, 1989, pp. 283-312.

4 En Genovès, Ducho Genovès i Albertín Genovès; vegeu J. TORRES FONTES, *Repartimiento y repoblación de Murcia en el siglo XIII*, Múrcia, 1990 (segona edició), pp. 238-239; M. GUAL CAMARENA, «La Corona de Aragón en la repoblación murciana», dins *VII Congreso de Historia de la Corona de Aragón*, vol. II, Barcelona, 1962, p. 309. Encara que l'estudi se centri en el segle XV, vegeu

Múrcia, alguns dels seus proveïdors ja havien estat, també, mercaders genovesos: Geraldo Gambaforte li havia venut 590 quinters de vi a Alacant i, probablement, també eren genovesos els «Simonet de Medulo» i «Conrad de Junta» que li deixaren, també a Alacant, 13.000 besants⁵. Tres dècades després, en el moment de la intervenció de Jaume II, trobem documentats genovesos establerts o negociant, com a mínim, a Múrcia, Oriola, Alacant, Cartagena, Guardamar, Asp, Monòver i, sobretot, Elx, però probablement perquè, aquí, la particularitat del curs dels esdeveniments féu que fos el lloc on deixaren més traces a la documentació reial.

Si, finalment, girem la mirada cap a la Corona d'Aragó, podem remuntar la presència de genovesos en terres catalanes, així com de la de catalans a Gènova, fins a la primeria del segle XII⁶, quan es començà a gestar la situació de privilegi fiscal de què els

---

també les pàgines de presentació (pp. 71-76) de J. TORRES FONTES, «Genoveses en Murcia (Siglo XV)», *Miscelánea Medieval Murciana* II (1976). Sobre la projecció mediterrània del regne de Múrcia, J. TORRES FONTES, «Los puertos de Cartagena y Alicante en la segunda mitad del siglo XIII», dins *XI Congreso di Storia della Corona d'Aragona*, vol. IV, Palerm, 1984, pp. 347-366; Á.L. MOLINA MOLINA, «Proyección mediterránea del reino de Murcia en la Edad Media», *Miscelánea Medieval Murciana* XVII (1992), pp. 59-75; M^a de los LI. MARTÍNEZ CARRILLO, «El reino de Murcia en el sistema económico mediterráneo de la Baja Edad Media», *Anuario de Estudios Medievales* 24 (1994), pp. 247-273; i J. HINOJOSA MONTALVO, «El puerto de Alicante durante la Baja Edad Media», *Anales de la Universidad de Alicante* 4-5 (1988), pp. 151-166, per bé que se centri, essencialment, en el segle XV. Aquí, l'origen italià (tosca, genovès?) de la família del conegut *cer Jacobo de las Leyes* (cf. J. TORRES, *Repartimiento*, p. 239), pare, segons el mateix autor, del també famós corsari Bonajunta *de las Leyes*, que es dedicava, des de 1295, quan en rebé l'encàrrec de Juan Sánchez de Ayala, adelantat de Múrcia de don Juan Manuel, a atacar embarcacions catalano-aragoneses (cf. idem, *Los puertos*, pp. 356-357, i Á.L. MOLINA, *Proyección*, p. 66), ens permet destacar algunes de les accions del corsari que han deixat traça a la cancelleria catalano-aragonesa. A la primeria de maig de 1297, Jaume II comunicava al procurador de Múrcia, Jaume Pere, que un veí de Mallorca, Pere Cortès, s'havia queixat que Bonajunta, veí de Múrcia, amb un lleny armat, havia pres a Eivissa una barca que sortia de Mallorca i que anava a Salé; Cortès hi tenia un sarraí blanc, anomenat Azmet, que enviava allí al seu fill Bernat, i Bonajunta l'havia pres i portat a Múrcia; si era cert, el procurador l'hi havia de fer restituir (ACA, C., reg. 108, f. 12v). A la primeria de juliol del mateix any, hi ha noves notícies dels actes de cors de Bonajunta, amb un galló armat a Múrcia, a Eivissa (ACA, C., reg. 108, f. 135r). A mitjan maig de 1298, el rei seguia fent referència, en aquest cas a Jaume de Xèrica, de les queixes de Bernat Espinach i d'altres mallorquins a qui havia «robat sense causa justa» béns i mercaderies a les mars d'Eivissa; el rei manà al procurador que obligués el murcià a restituir-les o a fer-ne esmena (ACA, C., reg. 111, f. 228r). A la primeria de 1303, en canvi, les queixes arribaven del rei de Portugal, perquè Bonajunta, amb gent d'Elx, d'Alacant i de València, havia comès atacs piràtics contra alguns dels seus súbdits, per valor de 750 lliures de moneda portuguesa (ACA, C., reg. 127, ff. 11v i 80r). A mitjan desembre del mateix any, s'avaluaven els danys ocasionats al portuguès Joan Yvanyes i al seu soci en 4000 sous reials, i entre els pirates hi havia també un *Simone de Legibus* (ACA, C., reg. 130, f. 231v).

5 Cf. M.T. FERRER I MALLOL, «Els italians a terres catalanes (segles XII-XV)», *Anuario de Estudios Medievales* 10 (1980), p. 434, que remet a J. MIRET I SANS, *Itinerari de Jaume I «el Conqueridor»*, Barcelona, 1918, pp. 394-395.

6 Vegeu M.T. FERRER, *Els italians*, pp. 393-466, en especial «Els genovesos», pp. 428-447, i G. PISTARINO, «Genova e l'Occitània nel secolo XII», dins *Actes du I Congrès Historique Provence-Ligurie*, Ais-Marsella-Bordighera, 1966, pp.

genovesos havien de gaudir, a la Corona d'Aragó, al llarg de tota l'Edat Mitjana⁷.

Al llarg del segle XIII, entre la Corona d'Aragó i la República de Gènova prevalgueren les bones relacions polítiques; si bé la conquesta de Sicília per part de Pere el Gran no alterà la situació⁸, des de la darrerria de la dotzena centúria començà a operar-se el canvi de relacions i l'obertura d'aquella rivalitat que esdevindria endèmica. Tot i que pugui considerar-se que el fet que assenyala el punt de ruptura definitiu amb Gènova és, a la darrerria del regnat de Jaume II, la conquesta de Sardenya (1323-1324)⁹, el punt d'inflexió cal recular-lo algunes dècades, fins a la darrerria del segle XIII i, en conseqüència, en paral·lel amb el moment que ens ocupa.

Geo Pistarino utilitzà, com a baròmetre d'aquest canvi de conjuntura i, en conseqüència, del canvi de visió dels catalans a Gènova, els testimonis que fan referència a les Vespres Sicilianes¹⁰. Si, d'entrada, el fet fou observat amb un cert fervor, aviat suscità una preocupació creixent, en relació directa amb la consolidació del govern catalano-aragonès a l'illa i amb la infeudació de Còrsega i Sardenya. Un cop instal·lats a Sicília, els catalans, que havien esdevingut uns competidors massa moltostos pels genovesos, es convertiren, també, en paraules de Ferrer, en una amenaça massa propera¹¹. Com sentencià Pistarino, *con la rivolta del Vespro in Sicilia nel 1282 e con la concessione papale della Sardegna e della Corsica in feudo alla monarchia aragonese nel 1297 è cominciata la grande lotta fra catalani e genovesi per il predominio del Mediterraneo occidentale*¹². Després de la que l'autor considera la *sostanziale cordialità di rapporti durante i secoli XII e XIII*, s'obre, entre la darrerria del segle XIII i la primeria del XIV, l'antagonisme *che è destinato a durare e ad approfondirsi sino all'inizio dell'età moderna*¹³, antagonisme que cal atribuir a raons tant de naturalesa

---

7 Com assenyala Pistarino, la posició de privilegi de què gaudiren els mercaders genovesos en terres catalanes respecte a altres mercaders es remunta al segle XII i cal enquadrar-la en l'hàbil política d'infiltració a Occitània i a la Península Ibèrica del comú genovès, l'ajut del qual als diversos sobirans tenia com a contrapartida, gairebé sempre, concessions i exempcions comercials i fiscals; vegeu G. PISTARINO, *Genova e l'Occitania*, M.T. FERRER, *Els italians*, i S. FOSSATI RAITERI, «Privilegis genovesos a les terres catalano-aragoneses en els primers vint anys del segle XV i l'impost dels tres diners per lliura», *Estudis d'Història Medieval V* (1972), pp. 101-113.

8 Com destacava Soldevila, Pere el Gran concedí a les colònies genoveses establertes a Sicília privilegis comercials tan importants que, quan el seu fill Jaume volgué afavorir els mercaders catalans, els concedí els mateixos privilegis de què ja gaudien els lígurs (F. SOLDEVILA, «Jaume I, Pere el Gran», dins *Biografies Catalanes*, vol. V, Barcelona, 1955, pp. 149-150; cf. M.T. FERRER, *Els italians*, p. 435).

9 Vegeu, essencialment, al respecte, V. SALAVERT Y ROCA, *Cerdeña y la expansión mediterránea de la Corona de Aragón (1297-1314)*, Madrid, 1956, 2 volums, i A. ARRIBAS PALAU, *La conquista de Cerdeña por Jaime II de Aragón*, Barcelona, 1952.

10 G. PISTARINO, «Genova e Barcellona: incontro e scontro di due civiltà», dins *Atti del I Congresso Storico Liguria-Catalogna [1969]*, Bordighera, 1974, pp. 81-122.

11 M.T. FERRER, *Els italians*, p. 435.

12 G. PISTARINO, *Genova e Barcellona*, p. 90. Vegeu també G. JEHEL, «Angevins, génois et siciliens aux temps des Vêpres (1276-1337)», dins *XI Congresso di Storia della Corona d'Aragona. Palermo-Trapani-Erice 25-30 aprile 1982*, vol. III, Palerm, 1984, pp. 257-277, que també assenyala que «les rapports entre Gênes et Aragon se dégradent entre 1290 et 1300» (p. 267).

13 G. PISTARINO, *Genova e Barcellona*, p. 99.

econòmica com de naturalesa política i que, sempre en paraules seves, s'alimenta de dos motius fonamentals: en primer lloc, de *la penetrazione genovese in Castiglia, già largamente in atto nel secolo XIII, con la quale i genovesi cercano di aggirare da mezzogiorno e da occidente la Catalogna e l'Aragona*; en segon lloc, de *la dinamica della politica aragonesa, dall'insurrezione del Vespro in poi, per la costituzione di quella «diagonale insulare», tra le Baleari, la Sardegna e la Sicilia, il cui scopo non riguarda l'Oriente e la via delle spezie, ma si rivolge all'egemonia politica «nell'ambito del Mediterraneo occidentale, in quell'area che ha come punti terminali Tunisi, la Sicilia e la fascia costiera della penisola italiana fino a Genova»*¹⁴.

Per tant, en aquestes coordenades aquí obertes, només, sumàriament¹⁵, l'anàlisi de la presència genovesa al regne de Múrcia al tombant del segle XIII pot transformar-se en un observatori privilegiat de les actituds genoveses i catalano-aragoneses en el moment en què s'està operant la inflexió en la dinàmica de les relacions i en què comencen a cristal·litzar i a posar-se de manifest els episodis d'aquella pugna pluri-secular.

Les actituds que aquests genovesos establerts o negociant a Múrcia prengueren davant de l'ofensiva catalano-aragonesa no foren pas homogènies, i cal jutjar-les com a casos individuals.

A Januino de Quinto, per exemple, establert a Elx des d'abans de la intervenció de Jaume II, Jaume Pere, procurador del regne de Múrcia, li confiscà les propietats, o almenys una vinya que fou lliurada a mestre Pere Ballester, perquè, durant el setge, s'havia quedat a la vila; però, com que pogué demostrar que ho havia hagut de fer obligat i coaccionat, posteriorment n'hi fou restituïda la possessió¹⁶.

En canvi, un altre genovès de la mateixa procedència, *Oto* o *Otín* de Quinto, també establert a Elx, féu costat, almenys d'entrada, a les tropes catalano-aragoneses, ja que, durant el setge, Jaume II ja havia ordenat als seus oficials que obliguessin els seus deutors a pagar-li allò que li devien¹⁷. Uns mesos després, a mitjan febrer de 1298, sabem que ell i dos mercaders genovesos més, Giovanni Ceba i Guglielmo *Barcell*, es dedicaven a avituallar el monarca¹⁸. Tanmateix, després es passà a la causa castellana. A mitjan 1301, aleshores com a veí de Múrcia, ja tenia problemes per

---

14 *Ibídem*, pp. 108-109; la darrera cita és extreta de F. GIUNTA, *Aragonesi e Catalani nel Mediterraneo*, II, *La presenza catalana nel Levante dalle origini a Giacomo II*, Palerm, 1959, p. 8.

15 Remeto, al respecte, a la molt més detallada i pertinent aportació, aquí mateix, sobre el marc mediterrani, d'Antoni Riera i Melis.

16 ACA, C., reg. 109, f. 238v. A la primeria de març de 1300, sabem que Januino havia mort, per malaltia, *in viatico quod nos proxime fecimus in Sicilia*; com que havia fet testament, Jaume II ordenà als justícies de Múrcia i d'Elx que emparessin tots els seus béns fins que arribés el testament, per evitar que, mentrestant, fossin depredats (ACA, C., reg. 115, f. 348v).

17 ACA, C., reg. 340, f. 187r.

18 Gómez Fernández, «amo» de don Juan Manuel, havia pres a llur nunci, *Guerço Selvayno*, durant la treva, diversos bocs i moltons destinats al servei reial. Se n'havien queixat, però no havien aconseguit que els en fos reintegrat el preu estimat. A súplica dels tres mercaders, Jaume II va ordenar a Jaume Pere, procurador del regne, que requerís a don Juan Manuel que el fes pagar i que, si no hi accedia, el fes satisfer amb les seves rendes. ACA, C., reg. 107, f. 223r-v.

conservar les seves possessions a la ciutat¹⁹ i, finalment, a mitjan 1303, sabem que les seves propietats al terme de Múrcia li havien estat confiscades *propter rebellione ipsius*²⁰.

Un altre genovès, Francesquí o Francesquí David de Mazzara, veí d'Alacant, també tingué problemes amb la Corona, encara que, en aquest cas, posteriors a la conquesta catalana de la vila. Tot i que, d'entrada, hagués pogut gaudir de la protecció reial²¹, el maig de 1303 el monarca ja ordenava al justícia d'Alacant que el prengués i el lliurés a Sanç López i a Pericó, de la família de l'algotzir²². Un cop pres, Francesquí fou conduït a València i lliurat a Bertran de Canelles, procurador del regne de València, i, a la darrera de desembre de 1304, havia estat condemnat²³. Posteriorment, per la mateixa causa o per altres motius, Francesquí David havia estat pres al castell d'Uixó; però, a la primavera de 1307, havia aconseguit fugir-ne i vivia a Ricot, de manera que Jaume II ordenà al comanador que el prengués i el lliurés a l'alcaid del castell d'Uixó²⁴. Tanmateix, també aconseguí esvaire-se de Ricot i tornar a escapar de les mans de la justícia: segons informacions d'alguns mercaders, s'havia refugiat, finalment, a Almeria, on sembla que es trobava en el moment de la croada, col·laborant amb els nassarites en la construcció de ginys de guerra; segons una carta del jutge de la cort reial Guillem de Jàfer al monarca, si hom el prenia viu havia d'esbrinar-se, abans que morís, com havia sortit de la presó d'Uixó, cosa que se suposava que havia fet (malgrat tots els deutes que sabem que tenia!) mitjançant suborn²⁵.

19 ACA, C., reg. 118, f. 8v. Jaume II escriví a Bernat de Sarrià, procurador del regne de Múrcia, o al seu lloctinent, per manar-los que, si era cert que eren seus, defensessin el genovès en la possessió dels seus béns i impedissin que fos molestat. *Ottinus* havia exposat al rei que tenia béns i possessions a Múrcia i als seus termes que foren de l'orde de l'Hospital i que hom n'hi discutia la possessió.

20 Una heretat seva del terme de Múrcia fou concedida a Guillem Ça Muntada, per serveis prestats. ACA, C., reg. 201, ff. 12v-13r; ed. J.M. del ESTAL, *El reino de Murcia bajo Aragón (1296-1305)*, Alacant, 1990, doc. 261. D'aquest *Ottin* de Quinto en coneixem altres dades, relacionades amb un plet amb un mallorquí resident a València, Guillem Espaer, a qui de Quinto havia ferit a Elx amb una espasa; a mitjan maig de 1303 Berenguer de Puigmoltó ja havia dictat sentència, que després fou apel·lada (ACA, C., reg. 128, f. 139r); a la primavera de 1304, el rei Jaume ordenava al procurador de Múrcia que examinés el procés i hi procedís d'acord (ACA, C., reg. 131, f. 17v), però l'afer no es resolgué definitivament abans de mitjan 1308 (ACA, C., reg. 142, f. 152v).

21 A la primavera d'abril de 1303, s'havia queixat al rei perquè Felip de Sant Joan li devia diners i mercaderies que havia rebut de deutors seus o en forma de comandes però no els hi volia pagar; Jaume II ordenà al justícia d'Alacant que ho investigués (ACA, C., reg. 127, f. 61r). Però, aleshores, anteriorment, el rei ja havia hagut de citar a declarar, tant contra Francesquí com contra la seva sogra Teresa, unes dones que havien presentat queixes en contra llur (ACA, C., reg. 127, f. 61v).

22 ACA, C., reg. 127, f. 121r.

23 ACA, C., reg. 134, ff. 145r i 188v. Hi havia pel mig una qüestió d'un esponsalici fals i diversos deutes, àdhuc amb un mercader de Montpeller (ACA, C., reg. 136, ff. 191r-192r). La sogra de Francesquí, Teresa, mare de la seva esposa Elvira, també havia estat condemnada; l'agost de 1308 també era presa, fos o no des de la condemna d'uns anys abans, a la cort de València, però, segons sembla, s'hi movia lliurement, «com vol»; per això Jaume II ordenà al justícia, Arnau de Font, que la fes custodiar millor, ja que devia «molts diners» que no volia o que no podia pagar (ACA, C., reg. 142, f. 164r).

24 ACA, C., reg. 140, f. 88r.

25 ACA, C., CR Jaume II, caixa 106, núm. 13.098.

També podria ser genovès, encara que la documentació no ho indiqui, el veí d'Elx Ranieri Conventi, amb possessions a Elx i a Oriola. Amb el pretext de les cartes reials que Jaume II havia expedit a instància i en favor seu i de dos altres veïns d'Elx (Pere Garcia de León i Garcia Suera), on es deia que, si el pacte amb don Juan Manuel exigia que els fossin restituïdes, havien de ser-los tornades les heretats i possessions que els havien estat confiscades per la revolta, els tres d'Elx havien aconseguit que Jaume Pere, procurador del regne de Múrcia, prengués a Pere Verdú, de la casa reial, les possessions d'aquells que el rei li havia lliurat al terme d'Oriola. Davant les queixes de Verdú, Jaume II aclarí al procurador que el pacte no s'estenia a les possessions de fora d'Elx i que, per tant, havia de restituir a Verdú els béns d'Oriola²⁶.

Probable parent seu i també probable genovès, era un altre veí d'Elx, Guido Conventi, que, per manament de Bernat de Sarrià, hagué de sortir o fou expulsat del regne de Múrcia com a sospitós; a mitjan agost de 1305, enmig de l'onada de devolucions dels béns confiscats a Castella, d'anul·lació de les vendes obligatòries dels béns dels expulsats i de reclamacions de béns dels súbdits de Jaume II, el rei donà ordres a Gombau d'Entença perquè també fos anul·lada la venda que Conventi havia hagut de fer dels seus béns²⁷.

Al costat d'aquests genovesos «rebels», tanmateix, també en trobem un reguitzell que es dedicaren a fornir vitualles a Jaume II o a alguns dels seus oficials, encara que no necessàriament per aprovisionar l'exèrcit.

Ja hem esmentat l'apropiament indegut per part dels oficials de don Juan Manuel de diversos moltons i bocs propietat de Ceba, Barcell i Quinto destinats al servei reial²⁸.

Abans de la primavera d'abril de 1298, mentre el rei era a Alacant, també havia fet comprar blat als genovesos Francesco de Podio i Antonio Traversa²⁹.

I, a mitjan febrer de 1304, Bernat de Sarrià devia diners a un altre genovès, Gil de Quarto; de Quarto s'havia queixat al procurador del regne de València, Bertran de Canelles, perquè, mentre Bernat de Sarrià era procurador, li havia comprat, a Oriola,

---

26 ACA, C., reg. 106, ff. 75v i 75v-76r. Dues cartes, una a Jaume Pere i l'altra al batlle, justícia i jurats d'Oriola. L'afer no degué solucionar-se tan fàcilment, almenys pel que feia a Conventi. Gairebé tres anys després, a mitjan juliol de 1300, amb Conventi i Verdú ja difunts, Jaume II manava a Bernat de Sarrià, a instància de Pere Roderic *Danzano*, procurador d'Isabel, vídua de Rainer, que fes executar la sentència que Obert de Cap de Pont, jutge de la cúria reial, havia dictat sobre el plet entre ell, com a procurador d'Isabel, i Bernat Ses Preses, procurador dels marmessors de Pere Verdú (ACA, C., reg. 117, f. 307r). Un altre *Rainer Convent*, veí d'Elx, podria haver estat fill homònim del primer; havia estat acusat de negligència per no evitar la fuga d'un sarraí que era pres sota la seva custòdia i que fou trobat culpable d'haver mantingut relacions sexuals amb una dona cristiana. A mitjan setembre de 1313, Jaume II li concedí la remissió (ACA, C., reg. 210, f. 89r).

27 ACA, C., reg. 136, f. 164r (citat per M.T. FERRER I MALLOL, *Organització i defensa d'un territori fronterer. La Governació d'Oriola en el segle XIV*, Barcelona, 1990, pp. 59-60, nota 62) i ACA, C., reg. 134, f. 177v.

28 Vegeu la nota 18 i el text corresponent.

29 ACA, C., reg. 110, f. 73r.

civada per al seu cavall i ara es negava a pagar-la-hi. El rei Jaume ordenà a Canelles que, si era així, obligués Bernat a pagar al genovès allò que li devia³⁰.

També podria ser, probablement, genovès, encara que les nostres fonts no ho esmentin, el Lanfranco o *Nanfranco Bocar* a qui, el maig de 1296, Jaume II concedí llicència perquè pogués estar-se a Elx i a qualsevol altre lloc de la seva terra —llevat del regne de Mallorca i les illes de Menorca i Eivissa— amb els seus béns, a la vegada que ordenava als oficials reials que obliguessin els seus deutors a pagar-lo³¹; el favor reial a aquest italià s'explica, segurament, pel seu paper com a prestamista de la corona, que queda en evidència durant el setge d'Elx³².

El ventall de noms de genovesos que, en aquelles dates, negociaven o estaven establerts al regne de Múrcia és, però, més ampli.

El juny de 1296, per exemple, des del setge d'Elx, Jaume II havia concedit llicència a Giovanni Embrono, ciutadà de Gènova, per sortir de Guardamar amb mercaderies seves i dels seus socis³³.

El gener de 1301, al port de Cartagena també hi havia un lley de genovesos, amb

---

30 ACA, C., reg. 131, ff. 77v-78r. Gil de Quarto també tenia negocis, aleshores, amb les aljames sarraïnes d'Elx, Asp i Monòver. Els sarraïns vells d'aquestes aljames estaven endeutats amb ell i, tot i que tenia en poder seu un instrument escrit en àrab que en donava testimoni, es negaven a pagar-lo. Se n'havia queixat al rei i Jaume ordenà a Pere de Montagut, procurador de Múrcia, que els obligués a fer-ho (ACA, C., reg. 131, f. 77v).

31 ACA, C., reg. 340, f. 104v. 2 documents.

32 ACA, C., reg. 340, f. 146r. El deute (2003 sous barcelonins, 111 florins d'or, 39 dobles mines d'or, 35 dobles de rext) li fou assignat sobre les rendes de la batllia de València. Encara que consti com a ciutadà de València, també devia ser d'origen, almenys, italià, el *Bonacaso Lagrigeria* per mitjà del qual Roger de Llúria havia fet comprar a Múrcia, a la darrerria de 1297, «per l'armada que fa el rei», *lorigas seu coopertas ferreas* de cavall i altres armes per portar a València; el monarca ordenà a Jaume Pere, procurador del regne de Múrcia, que permetés la treta (ACA, C., reg. 106, f. 104v).

33 Així ho notificà a l'alcaid del lloc, Galceran de Rosanes (ACA, C., reg. 340, f. 133r). Un document molt malmès del mateix registre, i pràcticament il·legible en microfilm, expedit també des del setge d'Elx, el 30 de juny (ACA, C., reg. 340, f. 185r), sembla fer referència a aquest mateix mercader (*Johannes Bruni* o *Brune*) i relacionar-lo amb Elx i Crevillent; per algun problema de caràcter comercial, Embrono defensa i presenta al rei un privilegi segons el qual els genovesos *sint franchi in regno Murcie*. Aquesta tan obscura i una altra de més tardana, de 1317, són les dues úniques notícies que hem localitzat sobre el tracte fiscal dels genovesos al regne de Múrcia en aquelles dates primerenques, una qüestió que, el 1317, era conflictiva. A mitjan mes de maig d'aquell any, hi havia a Barcelona, on es trobava el rei, l'ambaixador i jurista genovès Giovanni de Galuciis o Galucio, membre d'una destacada família de jutges genovesa (vegeu G. PETTI BALBI, *Simon Boccanegra e la Genova del'300*, Gènova, 1991, pp. 184-194, tot i que difícilment el nostre Giovanni sigui identificable, per raons cronològiques, amb l'homònim que il·lustra l'autora), que, de part del comune, reclamava que fossin observats als seus conciutadans, al regne de Múrcia, els privilegis d'*immunitas de non solvendis lezdis, pedagis* i altres drets reials que havia mostrat al monarca; segons sembla, ni Joan Rolf, batlle reial *in parte regni Valencie*, ni la resta d'oficials d'aquelles terres no els observaven i els genovesos pretenien que el rei els manés que ho fessin. El rei manifestà a Rolf que, *ex quibusdam probabilibus causis, viderimus in consilio nostro dubium an predicta privilegia in dicta parte regni predicti observari deberent*, però, tanmateix, *volentes nos erga dictum comunem gerere generose*, li manà que, de moment, mentre enllestia la informació, observés els privilegis als genovesos (ACA, C., reg. 214, f. 59v).

part de la tripulació castellana de Sevilla i d'altres llocs, i, a bord, s'hi havia produït una insurrecció³⁴.

Un altre mercader de Gènova que corria habitualment per aquelles terres era Guglielmo di Pontremoli; a mitjan gener de 1301, havia estat denunciat «per algunes paraules» i s'havia fet enquesta contra ell. Però Guillem de Vilaragut, lloctinent de Bernat de Sarrià, procedia contra ell il·legalment, de manera que el rei Jaume li ordenà que ho fes segons fur i, sense admetre dilacions, el castigues si era culpable, però el deixés estar si no ho era³⁵. Poc després, el febrer d'aquell mateix any, trobem més dades d'aquest lligur. Sabem, llavors, que havia estat condemnat a exiliar-se, però que havia obtingut gràcia per quedar-se fins que pogués recuperar un deute d'alguns del regne; el deute era, probablement, el que ell assegurava que tenien amb ell diversos veïns d'Oriola *ei obligati nomine fideiussorio in quantitate peccunie ratione annone seu cibate que ab ei fuit, ut asserit, occupata*. El rei Jaume manà al justícia de la vila que vengués els béns d'aquests que tenia en penyora, o bé que deixés que Pontremoli els retingués en pagament d'aquella quantitat³⁶.

Un darrer genovès que negociava i, en aquest cas, era veí del regne de Múrcia i, en concret, d'Elx, era Giovanni de *Brandis*; el setembre de 1304 havia anat, amb el seu lleny, al Port de l'Aljub, i Ferrer Descortell l'hi havia fet emparar³⁷.

---

34 ACA, C., reg. 118, f. 4r. Carta a Romeu de Marimon, alcaid de Cartagena. Els castellans havien ferit el patró i *han abuda gran barayla entre si*. El rei Jaume, que n'havia estat informat, ordenà a l'alcaid que retingués el lleny al port fins que no s'hagués esbrinat la veritat, motiu pel qual li envià un seu porter.

35 ACA, C., reg. 118, f. 2v.

36 En aquells moments, Bernat de Sarrià li tenia ocupat un cavall i es negava a restituir-l'hi; el monarca li ordenà que ho fes. ACA, C., reg. 118, 14v (3 documents).

37 ACA, C., reg. 133, f. 88v. Podria haver estat també genovès el veí d'Elx *Rotlan Salvanyo* (Salvago?) que havia administrat els béns de la comtessa, mare de don Juan? (ACA, C., reg. 138, ff. 212v-213r). Al llarg del període que ens ocupa, també ens han aparegut notícies i noms d'altres genovesos en altres punts de la Corona d'Aragó. A la darrereria de febrer de 1298, Francesquí Grimaldi, per exemple, havia tret del port de Palomera de Mallorca, per força i amb engany, la galera de *Pasqual d'Areto*, també genovès, carregada de grana, cera i altres mercaderies de mercaders de la terra i d'altres; el còmit, els notxers i la major part de la tripulació hi havien consentit. S'havien dirigit cap a terres granadines i, per això, Jaume II demanà al rei de Granada, i després escriví a l'arrais d'Almeria, que el fes prendre amb les mercaderies robades (ACA, C., reg. 107, ff. 260r i 262v). Pel que fa al regne de València, el 1304, per exemple, fou concedida llicència al genovès Cristiano Spinola perquè els seus factors, Ranieri de Vedereto i Tommaso Costati, en poguessin treure pega, sèu i dos cavalls amb la galera de Cristiano, que era a aquelles parts, per dur-la cap a Gènova (ACA, C., reg. 201, f. 121v, 2 documents); poc abans, el rei Jaume havia ordenat a Bernat de Llibià, batlle general del regne de València, que obligués els cristians i jueus de la ciutat i regne de València que devien diners a Raineri, factor de Cristiano, per mercaderies que aquest els havia lliurat, a pagar-li allò que li devien, a desgrat de què, prèviament, alguns d'ells haguessin obtingut un allargament de deutes de la corona (ACA, C., reg. 134, f. 235v). Aquesta situació de privilegi de Cristiano Spinola i dels seus factors pot relacionar-se amb el paper que aquest tingué com a principal confident o informador de Jaume II sobre l'actitud i les intencions del comune genovès durant l'estira i arronsa diplomàtic amb la República mentre el monarca intentava aplanar-se el camí per la conquesta de Sardenya, tan detalladament analitzat per Salavert (vegeu les entrades que en dóna l'índex de V. SALAVERT, *Cerdeña*, vol. I).

Malgrat que, com dèiem, les actituds de tots aquests genovesos que hem anat trobant respecte a la intervenció de Jaume II al regne de Múrcia poguessin ser merament personals i individuals, quasi en paral·lel podem anar observant algunes de les primeres guspieres d'aquella rivalitat que seria secular, guspieres que afecten individualment als genovesos del regne de Múrcia però que fan referència a tota la «nació genovesa». Són, gairebé sempre, repercussions d'incidents marítics que acaben convertint-se en «afers d'estat» i que ja comencen a enterboir, de la mateixa manera que ho farien durant les dues centúries següents, les relacions oficials entre la Corona d'Aragó i la república de Gènova.

Un dels primers detonants que se'ns presenten són els danys ocasionats pels atacs piràtics del genovès Rosso de Finale a mitjan 1301, amb un lleny armat i prop del Cap de Creus, a mercaders de Barcelona, Girona i d'altres llocs que tornaven cap a Barcelona procedents de la fira de Perpinyà. El monarca catalano-aragonès s'adreçà al comú de Gènova perquè fes restituir als mercaders damnificats les mercaderies o el seu valor. Però, mentrestant, ordenà a tots els oficials de la Corona que emparessin tots els béns de genovesos que trobessin a llurs jurisdiccions. Com que el *comune* respongué amb dilacions i no es preocupà de fer justícia, el rei Jaume concedí als damnificats, finalment, llicència de marca contra béns de genovesos —a no ser que tinguessin guiatge— a tots els seus regnes, fins a la quantitat de 2350 lliures de Barcelona i durant nou mesos³⁸.

Fruit, potser, dels actes piràtics del mateix Rosso de Finale, tot i que la documentació només esmenti, genèricament, *alguns genovesos*, a la primeria de 1302, un ciutadà de València, Jaume Farfall, en favor del qual Jaume II havia escrit al comú lligur sense que aquest accedís a procedir-hi, també rebé llicència de penyorar béns de genovesos fins que «els homes del comú» li fessin satisfacció dels danys i injúries³⁹.

La primavera del mateix any, els oficials reials reberen nova ordre d'emparar els béns de genovesos que trobessin a llurs jurisdiccions, sempre i quan no tinguessin guiatge, a favor d'un altre súbdit de la Corona, Bernat de Peramola, fill del difunt Jaume de Peramola, que l'any anterior havia estat damnificat per genovesos a les parts de Sicília⁴⁰.

Finalment, els darrers dies de juny de 1302, sabem que, poc abans, tres galeres armades de genovesos, de tres Spinola (*Guietus, Baldus i Guami*), «exercint pirateria», també havien atacat les naus de Berenguer Romeu i de Ramon Verniols, enduent-se'n tots els béns i mercaderies que transportaven; els danys ascendien a 932 unces d'or i 15 tarins, segons constava per testimonis, i, en conseqüència, Jaume II adreçà una nova reclamació a la República lligur per tal que els fes satisfer aquestes quantitats⁴¹.

---

38 Des del 2 de gener, data del document, fins a la següent festa de Sant Miquel de Setembre; ACA, C., reg. 119, ff. 11v-12r, 33r-34r (carta al comú de Gènova amb detall de totes les mercaderies preses), 79v i 80v-81r, i ACA, C., reg. 120, f. 199r. Les accions de Rosso de Finale (el lleny del qual havia estat armat per diversos genovesos de Noli) són analitzades amb més detall, aquí mateix, per l'aportació del Dr. Antoni Riera i Melis.

39 ACA, C., reg. 120, ff. 245v-246r i ACA, C., reg. 123, f. 85r-v.

40 ACA, C., reg. 123, f. 87v.

41 ACA, C., reg. 124, f. 225r-v.

L'evident manca de voluntat de fer justícia del Comune i l'escalada de tensió impulsà a Jaume II, finalment, a la darrerria de 1302, a acabar, fins i tot, amb les garanties de què disposaven els genovesos guiats, que fins aleshores havien quedat protegits de les empires i marques, fet que tingué repercussions concretes al regne de Múrcia. L'onze de desembre, una ordre del monarca comunicava a Bernat de Sarrià, procurador del regne, que Eimeric Dusay havia resultat perjudicat per genovesos a Pisa i que, en conseqüència, li havia concedit llicència per confiscar béns de genovesos. Si, fins aleshores, els genovesos guiats havien romàs immunes a aquesta mena de disposicions, aquesta vegada llur salvaguarda només fou temporal: els genovesos que hi havia en el regne de Múrcia, que estaven sota protecció reial, tindrien dos mesos per sortir-ne i, acabat aquest termini, llurs béns també podrien ser confiscats⁴².

Aquests incidents, dels més primerencs coneguts⁴³, ja són una mostra dels fets i actituds que serien endèmics al llarg de les dues centúries futures, amb el valor afegit d'estar situats en els anys de l'emergència de la rivalitat catalano-lígur. En aquells segles a venir, les relacions amb Gènova alternarien i encavalcarien la guerra oberta i una pau oficial però constantment transgredida. En temps de guerra oberta, o bé en episodis com els que acabem de veure, les relacions directes entre Gènova i la Corona d'Aragó quedarien, oficialment, suspeses, encara que l'intercanvi de productes essencials pogués continuar, sovint a través de tercers. Llavors, les colònies de genovesos es veien obligades a tornar ràpidament, com en aquest darrer cas, a les seves terres, si hi eren a temps i no quedaven presoners⁴⁴. Sovint, només un acte de pirateria ja era suficient per provocar una ruptura. Hem vist que succeí en els primers anys del segle XIV, i es repetí, de nou, a la darrerria de 1322, en un cas que també ens interessa per les repercussions que tingué en terres alacantines.

Des de mitjan novembre de 1321, almenys al regne de València dellà Xixona, a causa de danys ocasionats per genovesos a súbdits catalano-aragonesos, ja es procedia a l'empara de béns de lígurs. Per aquest motiu, el batlle Jaume Andreu havia emparat a Manuele Pessagno, *olim* almirall del rei de Portugal⁴⁵, tot el que era seu:

---

42 ACA, C., reg. 126, f. 175 bis r.

43 M.T. FERRER, *Els italians*, n'esmenta indirectament alguns, a través de la creació d'impostos extraordinaris per indemnitzar les preses, de la segona meitat del segle XIII (pp. 439-440), i també l'empresonament de genovesos del desembre de 1322 —que veurem tot seguit— a causa de danys ocasionats a mercaders barcelonins (p. 436); considera, tanmateix, que, malgrat els nombrosos i inevitables casos de pirateria, les bones relacions polítiques entre catalans i genovesos prevalgueren al llarg del segle XIII i del començament del XIV, i facilitaren els contactes comercials (p. 435).

44 *Ibidem*, pp. 435-436.

45 Encara ho era, com després consta al segon dels documents esmentats tres notes més avall; el primer dels dos, el guiatge que veurem tot seguit, només diu que era genovès i, com el document de l'empara, parent del cardenal Fieschi. Sobre els Pessagno i el seu paper com a almiralls del rei de Portugal, L.T. BELGRANO, «Documenti e genealogia dei Pessagno genovesi, ammiragli del Portogallo», *Atti della Società Ligure di Storia Patria* XV (1881), pp. 241-315. El març de 1310 el monarca també havia concedit salconduït de dos mesos a un altre genovès, Ranieri de Grimaldi, almirall del rei de França, per anar del regne de Múrcia a Gènova amb vint-i-cinc cavalls, muls i rossins (ACA, C., reg. 206, ff. 101v-102r).

diners, joies i altres béns per valor de més de 1500 o 1700 florins. El rei, en consideració del rei de Portugal i del cardenal Luca Fieschi (també genovès i, segons el document, parent seu)⁴⁶, ordenà al batlle que aixequés l'empara, sempre i quan els béns de Pessagno no sobrepassessin la quantitat de 2000 florins⁴⁷. A prec dels mateixos rei de Portugal i cardenal genovès, el rei també concedí guiatge de quatre mesos a Pessagno juntament amb la seva muller, fills i família, immunitat respecte a les marques contra genovesos i llicència per treure de les seves terres un cavall i dos rossins⁴⁸.

Un any després, fet independent o vinculat a l'empara anterior, el rei havia manat als seus oficials, a causa dels danys causats per genovesos a mercaders de Barcelona, que fossin empresonats tots els genovesos que trobessin en llurs jurisdiccions. Aquestes ordres també havien arribat a les terres dellà Xixona i els oficials locals havien procedit conforme a elles. Això havia motivat queixes dels jurats i de la universitat d'Alacant al rei, que al·legaven que, contra els privilegis de la vila, pretenien també prendre els genovesos que hi anaven a mercadejar⁴⁹. El monarca, afirmant que les seves ordres havien estat dictades *pretextu dampnorum per januensium tunc non nullis fidelibus nostris de civitatis Barchinone illatorum et non sit nec fuerit intencionis nostre dicte ville Alacantis super dicto prejudicari privilegio*, ordenà que *vigore dicti mandati nostri seu alias ad capiendum dictos januenses vel alios quoscumque causa mercandi ad dictam villam Alacantis accedentes contra formam dicti privilegii minime procedatis*⁵⁰.

Però les queixes dels jurats i universitat d'Alacant sobre la manca d'observació de llurs privilegis, que no només feien referència a aquest aspecte⁵¹, tingueren altres efectes.

En primer lloc, motivaren una ordre general del monarca al portant-veus de procurador, al batlle, als justícies, batlles i a la resta d'oficials, perquè *observetis dicte*

---

46 Sobre els Fieschi, vegeu, per exemple, M. TRAXINO, «I Fieschi», dins *Dibattito su Quattro Famiglie del Grande Patriziato Genovese. Atti del Convegno*. Genova, 15 novembre 1991, Gènova, 1992, pp. 12-33, o també G. PETTI BALBI, «I Fieschi e il loro territorio nella Liguria Orientale», dins *La Storia dei Genovesi...* III volume, [Gènova], [1984], pp. 105-129, i idem, «Simon Boccanegra», «Fieschi», pp. 151-156, a banda del molt més difícil de localitzar F. FEDERICI, *Della famiglia Fiesca*, Gènova, 1620. En concret sobre el cardenal Fieschi, que fou enterrat a la catedral de Gènova, A. GAGLIANO CANDELA, «Il Cardinale Luca Fieschi nella cultura e nell'arte», dins *La Storia dei Genovesi...* X volume, pp. 155-196. Luca Fieschi fou destinatari, sempre entre altres personatges, d'algunes cartes de Jaume II en moments anteriors a la conquesta de Sardenya; vegeu V. SALAVERT, *Cerdeña*, vol. I, pp. 244, 260 (on és anomenat *carisimo consanguineo*) i 407.

47 ACA, C., reg. 221, f. 120v.

48 ACA, C., reg. 221, ff. 120r i 132v.

49 «intenditis contra formam privilegiorum eidem ville Alacantis concessorum capere januenses ad dictam villam causa mercandi convenientes»; ACA, C., reg. 178, f. 148v.

50 Es tracta, potser, d'una referència al privilegi de la fira que, el 1296, el propi rei Jaume havia concedit a la vila i que protegia tant els mercaders com els béns que hi acudissin amb finalitats comercials? Vegeu J.M. del ESTAL, «Erección por Jaime II de una feria medieval en Alicante», *Revista del Instituto de Estudios Alicantinos* 16 (1976), pp. 153-174.

51 També s'havien queixat al rei, per exemple, que s'havia comès frau en la provisió d'alguns oficis de la vila, que, com el de carceller, havien de ser ocupats, anualment, per veïns de la vila i no ho havien estat, contra forma dels privilegis; ACA, C., reg. 178, f. 148v.

universitati Alacantis et termini sui privilegia supradicta nec contra formam et usum ipsorum eosdem aliquatenus adgravetis, destacant, però, clarament, que els havien estat concedits pels reis de Castella i confirmats, després, per Jaume⁵².

I, en segon terme, i sobretot, propiciaren que, acte seguit, responent a una súplica de la pròpia universitat perquè, per augment i utilitat de la vila, el monarca guiés i assegurés tant els genovesos aleshores residents a Mallorca com a altres qualssevol genovesos que volguessin establir-se a Alacant, Jaume II guià i assegurà *januenses quoscumque ad dictam villam Alacantis causa populandi et suum domicilium constituendi venire volentis*. Però allò que més ens interessa és que aquests genovesos, un cop domiciliats efectivament a Alacant, no només podrien estar-s'hi i residir-hi salvament i segura i anar i tornar per totes les terres de la Corona com la resta de veïns i habitants de la vila, sinó que, a més, quedarien protegits d'*alicuius pignorandi licencie subditis nostris contra januenses concesses*⁵³.

Aquests darrers episodis posen de manifest fins a quin punt els alacantins defensaven i es mostraven zelosos de les seves prerrogatives, però també fins a quin punt conservaven la consciència de l'origen d'aquestes, sense perdre la memòria històrica: els privilegis concedits pels reis de Castella i confirmats pel monarca catalano-aragonès.

Però, a més, també evidencien, per un costat, el recolzament del monarca al port d'Alacant, amb reconeixement implícit de la importància del paper que hi tenien o que es considerava que hi podien tenir els genovesos si es vetllava adequadament; i, a la vegada, per un altre costat, fins a quin punt els lígurs ja podien tenir difícil, en aquells moments, preludiant els esdeveniments futurs, la presència en terres de la Corona, ja que el guiatge contra qualsevol marques o empires contra genovesos es considerava un esquer suficient perquè acudissin a poblar la vila i, d'aquesta manera, poguessin contribuir a activar el paper del seu port a la Mediterrània.

---

52 ACA, C., reg. 178, f. 146v.

53 ACA, C., reg. 222, f. 138r.